

ALBERT VERWEY ÉS KÖLTÉSZETE.

Irta: *Kállay Miklós.*

Verwey azok közé a költők közé tartozott, akik a köznapi életnél sokkal bensőségesebben, sokkal áthatóbban és felfokozottabb valósággal élik az igazánál százszor fontosabb és jelentősebb, annál magasabb síkon lebegő tisztult világukat. Teljesen el tudnak ezek vonatkozni földi létüktől költői álmaik csarnokában, ahol a költészet magasztos szolgálat, szent szertartás, a testi és az érzéki lét teljes átlekesülése számukra. Mégsem mondhatjuk őket az elefántcsonttorony költőinek. Nem elzárkóztak, csak emelkedettek. Szavuk nem hal el sötét boltok süket homályában. Sőt a szabad szemhatárok felé száll, a napfény ragyogásába s a végtelen örök sodrába vágyik. Papok, akik a lelket hirdetik. Szavuk, lelkük áldozati füstje és jószagú tömjéne. Rímeik olyan áhítatosan zendülnek, mint templomi csengők. Verseik ugyan magukban is egészek, önálló léttel bírók, eszmei és formai tökélyük kerekdedségében lezártak, de tulajdonképpen mégis csak egyes szemei egy teljes láncnak, tagjai egy nagyobb közösségnek, részei, töredékei annak a felsőbbrendű életfolyamatnak, amely világuk magasabb szintjén helyezkedik el s tulajdonkép ennek a felső szintnek kristályos tükrében mutatja a mélység minden titkát. Művük minden ritmikus megnyilatkozása közt belső összefüggés van, amely az egyes költeményeket csoportok, sorozatok és kötetek összefüggésén át egyetlen hatalmas költői épület szoros szerkezetévé emeli.

Kevés ilyen költő van a világirodalomban. Talán Shelley tartozik közéjük. Még inkább Hölderlin. Legjellegzetesebben az Stefan George s vele a legközelebbi rokonságban áll a most elhunyt Albert Verwey. Hollandia legnagyobb költője volt ő. Bensőséges elmélyedő költő, aki minden versét az ihlet ellenállhatatlan kényszerében írta. Távol van tőle minden dekoratívság. Érzéseinek s az érzéseket keltő és hordozó látomásoknak leglényegét igyekezett kikristályosítani. Költeményeit kivétel nélkül felsőbbrendű eszme sugallta, láthatatlan belső hatalom, teremtő erő, egy átszellemültség tüze, amelynek a költemények kipattanó szikrái. Nem az impresszionizmus könnyed hangulatai ezek, hanem belülről nőtt, látomássá izzott álmai a léleknek. Az egész világ s az egész emberiség átölelő egyetemességévé akarják kiszélesíteni népük és hazájuk szeretetét, amelyet így még felmagasztosultabban éreznek.

Kevés költő van a világirodalomban, aki intenzívebben érezte volna a népeket egybekötő kultúrközösségét Verweynél. Nagy szellemi egységek megérése és megértetése — olyan kapcsolatok felfedezése egyes népek nagy szellemeinek műalkotásai közt, mint aminő az ő művének egyes darabjait monumentális

egésszé fűzte — ez volt életének legfőbb törekvése és ez tette őt hivatottá hazájában a szellemi vezérszerepre. Ettől a céltól indítatva búvárkodta át a legkülönbözőbb nemzetek irodalmát s vezette be a legisztabb szellemek legtökéletesebb alkotásait Hollandiába. Folyóiratot alapított, amely valóságos fórumává vált a századforduló idején az új költői törekvéseknek. Sok külföldi vendég előtt nyitotta meg a kaput. Nagyszerű úttörő munkát végzett. Stefan George egyik leghíresebb kötetének a *Tepich des Lebens*nek számos darabja, köztük az *Előjáték* is előbb jelent meg itt, mint német kiadásban. Franciaországban Rémy du Gourmont valósított meg hasonló nemzetközi kultúremporiumot kitűnő folyóiratában, a *Vers et Prose*ban. Nem arról volt itt szó, hogy a nemzeti különbségek határait eltüntessék s a költőknek éppen nemzeti sajátágaikból sarjadt egyéniségét elhalványítsák, hanem éppen a változatosság sokféleségében keresték a tisztultabb eszmeiség, s a magasztos átlekesültség felsőbbrendű egységét. Így vezette be Verwey Hollandiába Dante, Shakespeare, Wordsworth, Shelley, Swinburne, Baudelaire, Mallarmé, Verlaine, Henri de Régnier, Hölderlin és George költészetét. Míg George és köréből főleg Friedrich Gundolf a *Blätter für die Kunst*ban Verwey megértéséhez egyengette az utat a németység körében.

Külön kell szólni Verwey verseinek tökéletes formai szépségéről. A szavak hermetikusan zárt kapcsolatával néha az ütemek dalszerű könnyedsége párosul. Tömör aranyból vert csipke ez a költészet. Van benne olykor áhítatos fenség és ünnepi méltóság. De soha sincs egyetlen fölösleges szó, egyetlen nem helyén való jelző. Eszmék és kifejezési formák oly teljes mértékben fedik egymást, oly sűrű és tökéletesen egymáshoz tapadt a szavak rendje, mint hajszálfínomsággal egymáshoz csiszolt márványtégglák épülete. Leheletnyi hézag sincs sehol. Ezért csaknem lehetetlen Verwey verseinek fordítása és végeredményében minden átültetés csak kísérlet marad.

Nem más ez a két példa sem, amellyel két kis téglát próbálunk ideilleszteni költészetének monumentális architektúrájából.

VERWEY VERSEIBŐL.

HOLLANDIA.

*Hollandiám mindenfelé ragyog,
Akár virágoktól dús kert köröndje,
Hamvas halmok gyöngéd körét köszöntve
Szántöldet szeg szűz ezüsthomok.*

*Körül partszéleken széltánc forog.
Falvakat látok s várost halk ködökbe.
Ölve tart mindent a tenger öble
S fövenyt csapkodva tört hullám csobog.*